

putinist”, berättar Rosanna Fellman i sin essä om Majakovskij (s. 139). Den ryggmärgsreaktion hon beskriver är djupt paradoxal, bland annat eftersom så många av de bästa ryska författarna genom tiderna förföljts av maktthavarna. Belägg för det ges också i det här numret; Anna Achmatovas poesi är ofta, som Barbara Lönnqvist visar (s. 135) elegiska dokument över fängslade och försvunna närstående. Och som Rosanna Fellman visar var (den med Achmatova samtida) Majakovskijs postuma öde länge att i hemlandet skäras ner till det propagandamäsigst användbara. Olga Engfelt å sin sida presenterar (s. 147) två exil- och motståndspoeter i vår egen tid, ryskan Darja Serenko och ukrainskan Zjenja Berezjna.

Ett kapitel för sig utgör trickstern Pelevin¹, tolererad av regimen, kanske eftersom hans slirigt samtids-satiriska fantastik (ibland kallad ”postmodern buddhism”) är oerhört svår att placera på en politisk karta. Alla bidragen i den ryska avdelningen kan ändå läsas som en påminnelse om ”det andra Ryssland”, dubbelt nödvändigt i dagens grymma kontext.

Fantastik och överraskande förvandlingar handlar det om också hos Miguel de Unamuno – spanjor, tidigt 1900-tal – som när en romanperson börjar ifrågasätta författarens existens. *Dimma* presenteras av Joakim Lilljegen (s. 153). Ett mer politiskt men lika fantasifullt experimentlynnar hittar man hos portugisen José Saramago. Clas Zilliacus guidar oss till bland annat Saramagos version av Platons grotta, som rustas upp för att ”öppnas för allmänheten, mot inträde”.

Både Bodil Lindfors (s. 175) och Martin Kjellman (s. 177) förknippar sina läsningar av två nord-amerikanska författare, Lillian Hellman respektive Toni Morrison, med personliga vändpunkter: så här lever böcker med i ens liv, kanske återfunna efter decennier, eller upptäckta just nu med stark identifikation och drabbande verkan. — Engelskspråkig, men indisk-brittisk och ”tredje världen-kosmopolit”

1 Romaner av Pelevin i svensk översättning: *Omon Ra* (1999) och *Insekternas liv* (2000). Många av verken finns fritt att läsa på ryska, i några fall på engelska, på pelevin.nov.ru (fiken ”тексты”). En tidigare artikel om Pelevin ingick i *Nya Argus* 5/2017, länk https://nyaargus.fi/2017/5/Pelevin_Nya_Argus_5_2017.pdf

är Salman Rushdie, som Carita Backström (1943–2025) skrev fylligt om i vårt Favoriter-nummer 1991. Vi trycker om Citas essä ”ur arkiven” (s. 171) som en hommage till hennes imponerande insatser – i första hand i radiomediet, men glädjande ofta också i *Nya Argus*. Just den här texten landar i ett ögonblick två år efter fatwan; ”hädaren” Rushdie har gjort avbön och proklamerat sig vara muslim. Det räddade honom inte, vet vi nu, från knivattentatet 2022 som kostade honom ett öga.

Mio Lindman reflekterar i sin essä om *Den fångna* (s. 161) över Marcel Proust som utforskare av ”svartsjukans epistemologi”. ”Marcel är besatt av lögnen, men vad gäller hans sanningslidelse omfattas han inte själv av den.” En lustig parallell kan här dras till Mary Shelleys satir om den självupptagna Frankenstein på schäslongen: ”Hans begrepp om skuld och ansvar rymmer sällan mer än dessa mångordiga men synnerligen abstrakta bekännelse-litanior”, som Be Nordling skriver. Läsning kan med fördel också vara läsning mothårs.

Liksom Prousts spaning, genomsyras också Marguerite Duras verk av temat skuld och minne – inte minst i *Hiroshima mon amour*. Gungerd Wikholm återvänder (s. 158) till filmmanuset från 1959, i vår nutida värld som på nytt tycks rycka närmare katastroferna. Wikholm registrerar Duras oro ”för att inte mera vara en människa med medkänsla, för-måga att se, se noga, inte bara fly undan – in i något lättsmält, något det är ett lågt staket till, något konsumistiskt, regressivt och självupptaget världsfrån-vänt”.

Även på svenska skrivs världslitteratur och vårt tema avrundas med två nordiska favoriter: Astrid Lindgren och Monika Fagerholm. Bägge bygger fantasieggande textvärldar: Bullerbyn, Nangijala, Trakten, Flatnäs – platser som läsare sugas in i, bosätter sig i och undrar: hur gick det sen? Lindgren vägrar besvara frågan – med ett undantag, konstaterar Karin Erlandsson (s. 182); Fagerholm gav för sin del med *Glitterscenen* en fortsättning på *Den amerikanska flickan*. Miranda Geust reflekterar (s. 186) över flicklekar, gurlesk, ”minnets träskmarker” och huset ”i den dyigare delen”.

Alla de här favoritböckerna är, vågar man påstå, skrivna av verkliga, namngivna människor – ibland visserligen med viktigt stöd av anonyma förlags-

Årets finlandssvenska kulturtidskrift 2025

Haavisto var årets enväldiga domare, ”diktator”, över Tidskriftscentralens tidskriftspris. Här hans motivering:

Det var en glädje att se hur mångsidiga de svensk-språkiga kulturtidskrifterna i Finland är – både de tryckta och de som publiceras på nätet. Och många har redan en lång tradition. När jag själv var ung och gjorde finskspråkiga alternativtidskrifter, följde vi med intresse svenskspråkiga publikationer som *Fågel Fenix* och *Otid*. De var otroligt viktiga, också över språkgränsen.

Med tanke på det samhälleliga samtalet och dess betydelse föll mitt val på den traditionella tidskriften *Nya Argus*. Dess sex dubbelnummer från år 2024 är fyllda med substantiellt innehåll, den innehåller också bra översättningsartiklar, är visuellt enkel men stilren, och rymmer dessutom bland annat poesi. Om jag skulle ta med mig en årgång av en tidskrift till en öde ö, skulle det vara *Nya Argus*.”

redaktörer. Men spelar det någon roll vem som skriver? Också de färdiga böckerna är artefakter, ett slags språkmodeller. Huvudsaken är att vi som läser dem är människor, och att vi kan använda dessa ”text-

Huvudredaktör Trygve Söderling och riksdagsledamot, tidigare utrikesminister Pekka Haavisto vid prisceremonin i Textens hus, Helsingfors. Foto: Karl Larsson.

Hedrade uppfattar *Nya Argus* priset som en uppmuntran av vår strävan att göra en "klassisk" tidskrift med brett innehåll. Vid sidan av redaktionen är våra medarbetare här A och O: att så många trots usel timlön vill delta i vårt textuella samtal känns värmande.

Förutom åran är priset ett fyrkiltsskott som lappar en fjärdedel av det hål i vår kassa som regeringen Purra skapat genom att dra in vårt (och många andras) statsstöd för 2025. Frivilliga bidrag (se föregående nummer) har också sytt ihop en del av det hålet, men vi behöver och tar givetvis fortfarande emot mecenatstöd på kontot FI10 8000 1400 1020 76. Annonser, gåvoprenumerationer och djungeltelegrafen (via bland annat så kallade sociala medier) är andra välkomna stödformer. – *TS*

maskiner” för att reflektera, roas, undra och förstå. Att vi, som Martin Kjellman skriver, kan ”tala med oss själva med hjälp av litteraturen”.

3.7.2025